

**საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს
დამოუკიდებლობა საერთაშორისო
სტანდარტების ჭრილში**

შესავალი

ხელისუფლების დანაწილება თანამედროვე დემოკრატიული სახელმწიფოს აუცილებელი ელემენტია. მოძღვრება ხელისუფლებაში ძალაუფლების დანაწილების შესახებ ანტიკური პერიოდიდან მოდის, ჯერ კიდევ პლატონი ამბობდა, რომ პოლისში სახელმწიფო მმართველობა უნდა ემყარებოდეს დანაწილების პრინციპს.¹ თუმცა თანამედროვე გაგებით მოძღვრება ხელისუფლების დანაწილების შესახებ ლოკისა და მონტესკიეს ნაწარმოებებში ჩამოყალიბდა და საბოლოოდ ენ. Checks and Balances პრინციპში აისახა.² აღნიშნული პრინციპი შემდეგ აუცილებელ ელემენტებს მოიცავს: 1) საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლება უნდა იყოს განიჯნული ერთმანეთისგან, ძალაუფლება კი - მათ შორის დანაწილებული; 2) მათ შორის უნდა არსებობდეს ურთიერთშეკავების მექანიზმი. ხელისუფლების სხვადასხვა განშტოებებს უნდა ჰქონდეთ ურთიერთკონტროლის შესაძლებლობა, რათა წინ აღუდგნენ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას; 3) სამივე შტო უნდა განამტკიცებდეს ხელისუფლების ერთიანობას. იმისათვის, რომ სახელმწიფოს მართვა სათანადოდ განხორციელდეს, სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითად საკითხებში ხელისუფლების სამივე შტო უნდა თამაშრომლობდეს³.

* სამართლის მაგისტრი (LLM, Queen Mary University of London), ქართულ-ამერიკული და საქართველოს დავით აღმაშენებლის სახელობის უნივერსიტეტების მოწვეული ლექტორი, ევროპის იურისტ სტუდენტთა ასოციაცია საქართველოს პრეზიდენტი.

¹ კონსტიტუციური სამართალი, ა. დემეტრაშვილის რედაქტორობით, თბილისი, 2005, 262.

² Grabenwarter, Separation of Powers and the Independence of Constitutional Courts and Equivalent Bodies, 2nd Congress of the World Conference on Constitutional Justice, Rio de Janeiro, 2011, 3.

³ კონსტიტუციური სამართალი, ა. დემეტრაშვილის რედაქტორობით, თბილისი, 2005, 266.

განსახილველი საკითხის ფარგლებში მნიშვნელოვანია პირველი ელემენტის - ხელისუფლების შტოების ურთიერთდამოუკიდებლობის - გაანალიზება, უფრო კონკრეტულად კი იმის განსაზღვრა, თუ რამდენად დამოუკიდებელია სასამართლო ხელისუფლება საქართველოში. მართალია, მსჯელობის საგანი არის მხოლოდ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობა, თუმცა ეს ავტომატურად ზეგავლენას ახდენს მთლიანად სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობაზე, რადგან საკონსტიტუციო კონტროლი საქართველოში სასამართლო ხელისუფლების განხორციელების ერთ-ერთ ფორმას წარმოადგენს⁴.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შეიძლება ვთქვათ, რომ საქართველოში საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობა სასამართლო შტოს დამოუკიდებლობის აუცილებელ წინაპირობას წარმოადგენს. აღნიშნული თემა ორმაგად საინტერესოა სწორედ საქართველოს მაგალითზე საუბრის დროს, რადგან გარდამავალი დემოკრატიის ქვეყნებში (რომელსაც საქართველო მიეკუთვნება) ხელისუფლების მმართველი ძალა ყოველთვის ისწრაფვის საკუთარი ძალაუფლების გაზრდისა და სასამართლოს კონტროლისაკენ. ამდენად, არსებობს საფრთხე, რომ სასამართლო ხელისუფლებას სათანადო დონეზე არ ჰქონდეს დამოუკიდებლობის გარანტიები. სასამართლოს დამოუკიდებლობა არა მხოლოდ ხელისუფლების დანაწილების პრინციპის აუცილებელი ელემენტია, არამედ მის გარეშე წარმოუდგენელია სამართლებრივ სახელმწიფოზე მსჯელობა.⁵ როდესაც სახელმწიფოს აქვს პრეტენზია, იყოს დემოკრატიული, აუცილებელია, ადამიანის უფლებები იყოს სათანადოდ დაცული, ამის გარანტი კი დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი სასამართლო სისტემის არსებობაა.

უნდა აღინიშნოს, რომ მოცემული პრობლემა აქტუალურია არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ მთელი მსოფლიოს კონსტიტუციურსამართლებრივი სივრცისათვის და ამის ნათელი დასტურია 2011 წლის 16 იანვარს რიო დე ჟანეიროში გამართული საკონსტიტუციო მართლმსაჯულების მეორე მსოფლიო კონგრესი, რომლის ფარგლებშიც ძირითადი განსახილველი თემა სწორედ ხელისუფლების დანაწილების პრინციპი და საკონსტიტუციო სასამართლოების დამოუკიდებლობა გახლდათ. კონფერენციაზე განსაკუთრებული ყუ-

⁴ საქართველოს კონსტიტუციის 82-ე მუხლის პირველი პუნქტი.

⁵ კუბლაშვილი კ., ძირითადი უფლებები, თბილისი, 2003, 19.

რადღება დაეთმო საკონსტიტუციო კონტროლის მექანიზმებს სწორედ ახალი დემოკრატიის ქვეყნებში. ვენეციის კომისიის საკონსტიტუციო იუსტიციის გაერთიანებული საბჭოს თანაპრეზიდენტმა, კრისტოფ გრებენვორთერმა თავის სიტყვაში აღნიშნა, რომ ახალი დემოკრატიის ქვეყნებში, საკონსტიტუციო კონტროლის კუთხით, ძირითადად, ორი სახის სირთულეა: 1) შეზღუდულია სასამართლოს იურისდიქცია და კომპეტენცია; 2) შეზღუდულია მოქალაქეების მიერ სასამართლოსთვის მიმართვის ძირითადი უფლება⁶.

ყოველივე ამის ფონზე, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობის საკითხი ნამდვილად აქტუალური და საინტერესოა მოქმედი გარანტიების განხილვა საერთაშორისო სტანდარტების ჭრილში.

საკითხის აქტუალობიდან გამომდინარე, თემის მიზანია, დადგინდეს რამდენად უზრუნველყოფილია საქართველოში საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობა და არსებული მექანიზმები შეესატყვისება თუ არა საერთაშორისო სტანდარტებს. ამ მიზნით, პირველ თავში განხილული იქნება ის აუცილებელი ელემენტები, რომლებიც თანამედროვე საკონსტიტუციო სამართლის თეორეტიკოსებისა და პრაქტიკოსი სპეციალისტების აზრით, აუცილებლად უნდა ახასიათებდეს დამოუკიდებელ საკონსტიტუციო სასამართლოს. აღნიშნულის საფუძველზე, მეორე თავში ვიმსჯელებთ ქართულ საკანონმდებლო მოცემულობაზე და უშუალოდ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობის გარანტიებზე. აღნიშნული თემების ურთიერთშეჯერების საფუძველზე კი, დასკვნაში წარმოჩინდება კონკრეტული რეკომენდაციები, თუ რა ღონისძიებების გატარება შეიძლება საქართველოში იმისათვის, რათა საკონსტიტუციო სასამართლო კიდევ უფრო მეტად დამოუკიდებელი გახდეს.

საქართველოში სასამართლო რეფორმის ერთ-ერთი ძირითადი მიმართულება სწორედ სასამართლოს დამოუკიდებლობა გახლავთ, შესაბამისად, სტატიის მიზანია, დადგინდეს, რამდენად მოხდა საკანონმდებლო დონეზე სასამართლო ხელისუფლების, კონკრეტულად კი, საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობის განმტკიცება და რამდენად ქმედითია არსებული სამართლებრივი მოცემულობა.

⁶ Grabenwarter, Separation of Powers and the Independence of Constitutional Courts and Equivalent Bodies, 2nd Congress of the World Conference on Constitutional Justice, Rio de Janeiro, 2011, 2.

1. საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობის აუცილებელი მახასიათებლები

საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობაზე საუბრისას, პირველ რიგში, უნდა გავმიჯნოთ დამოუკიდებლობა ინსტიტუციურ და ინდივიდუალურ დონეზე.

ა) დამოუკიდებლობა ინსტიტუციურ დონეზე

საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობაზე რომ ვისაუბროთ, აუცილებელია, თავად ეს ორგანო, როგორც ერთ-ერთი ინსტიტუტი იყოს დამოუკიდებელი. საინტერესოა, ვისგან ან რისგან უნდა იყოს დამოუკიდებელი საკონსტიტუციო სასამართლო.

ა.ა) დამოუკიდებლობა სახელისუფლებო ორგანოებისგან - ცხადია, ძირითადი აქცენტი ამ შემთხვევაში ხელისუფლების სხვა შტოებზე - აღმასრულებელ და საკანონმდებლო ხელისუფლებაზე უნდა გაკეთდეს. ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია №R(94)12 „წევრი სახელმწიფოებისათვის მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის, ეფექტურობის და როლის შესახებ“ წევრი სახელმწიფოებისგან მოითხოვს, რომ აღმასრულებელმა და საკანონმდებლო ხელისუფლებამ უზრუნველყოს სასამართლოს დამოუკიდებლობა და ისეთი ნაბიჯების არიდება, რომლებმაც შეიძლება საფრთხის ქვეშ დააყენოს სასამართლოს დამოუკიდებლობა.⁷ უფრო მეტიც, სასამართლო ქცევის ბანგალორის პრინციპების 1.3 პუნქტის მიხედვით, სასამართლო თავისუფალი უნდა იყოს არა მხოლოდ ხელისუფლების აღმასრულებელ და საკანონმდებლო შტოსთან არასათანადო კავშირებისა და მათი ზეგავლენისაგან, არამედ გარეშე დამკვირვებელი თვალითაც უნდა აღიქმებოდეს ეს დამოუკიდებლობა. საკონსტიტუციო სასამართლოს უდიდესი დატვირთვა გააჩნია თანამედროვე დემოკრატიულ და სამართლებრივ სახელმწიფოში. ის სახელმწიფოს უზენაესი კანონის, კონსტიტუციის, დაცვისა და მისი უზრუნველყოფის გარანტია. ამიტომ, აუცილებელია, საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლება არ

⁷ ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის მინისტრთა რეკომენდაცია №R(94)12 „წევრი სახელმწიფოებისათვის მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის, ეფექტურობის და როლის შესახებ“, პირველი პრინციპი, მე-2 პუნქტი, „ბ“ ქვეპუნქტი.

ერეოდეს სასამართლოს ფუნქციებში. აღსანიშნავია, რომ საერთაშორისო აქტები პირდაპირ არ საუბრობენ საკონსტიტუციო სასამართლოს საერთო სასამართლოსაგან დამოუკიდებლობაზე, თუმცა იმ სახელმწიფოებში, სადაც სასამართლო ხელისუფლება იყოფა საკონსტიტუციო და საერთო სასამართლოებად, თავისთავად იგულისხმება, რომ თვითონ სასამართლო ხელისუფლების შიგნით ამ ორ ორგანოს შორის უნდა არსებობდეს უფლებამოსილებათა დანაწილება და ურთიერთდამოუკიდებლობა. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ყოველგვარ აზრს მოკლებული იქნება სასამართლო ორგანოების დუალისტური რეჟიმი. ამასთან, როგორც აღვნიშნეთ, საკონსტიტუციო სასამართლო საზოგადოების ინტერესების უმთავრესი დამცველია და შესაბამისად, აუცილებელია, ის არა მხოლოდ რეალურად იყოს დამოუკიდებელი ხელისუფლების სხვა შტოებისგან, არამედ ეს დამოუკიდებლობა საზოგადოებაში ობიექტურად ასეთად აღიქმებოდეს.

ა.ბ) დამოუკიდებლობა პოლიტიკისგან - მოსამართლეთა საყოველთაო ქარტიის მე-2 მუხლი მოითხოვს, რომ სასამართლო თავისუფალი იყოს პოლიტიკური ზეწოლისაგან. სასამართლოს აუცილებელი მახასიათებელი მიუკერძოებლობაა, რომელსაც გადანყვეტილება გამოქვს თანასწორობის პრინციპის დაცვით. იმ შემთხვევაში, თუ საკონსტიტუციო სასამართლო რომელიმე პოლიტიკური პარტიის ზეგავლენის ქვეშ მოექცევა, შეუძლებელი იქნება, ვისმჯელოთ მის დამოუკიდებლობასა და მიუკერძოებლობაზე.

პოლიტიკა ყოველთვის ასოცირდება სუბიექტურად ერთი კონკრეტული ძალის ინტერესებთან, ეს კი სასამართლოს ობიექტურობასთან შეუთავსებელია, ამიტომ ყველა დემოკრატიულ სახელმწიფოში სასამართლო და პოლიტიკა მკვეთრად ემიჯნება ერთმანეთს. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ ჩვეულებრივი მართლმსაჯულებისგან განსხვავებით, საკონსტიტუციო მართლმსაჯულება ბევრ ასპექტში კვეთს პოლიტიკას, თუნდაც იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ თავად კონსტიტუცია წარმოადგენს ერთდროულად სამართლებრივ და პოლიტიკურ დოკუმენტს. საკონსტიტუციო სასამართლოს ზოგიერთი ფუნქცია პირდაპირპროპორციულად პოლიტიკას უკავშირდება. მაგ., პოლიტიკური პარტიების საქმიანობის კონსტიტუციურობის შემოწმება, დავა სახელმწიფო ორგანოებს შორის კომპეტენციის თაობაზე, არჩევნების კონსტიტუციურობა და ა.შ. შესაბამისად, საკონსტიტუციო სასამართლოს შემთხვევაში კიდევ უფრო სენსიტიურია პოლიტიკისგან

წყალგამყოფის გავლება, რადგან იგი ხშირ შემთხვევაში თავისი გადაწყვეტილებით უშუალოდ ზემოქმედებს პოლიტიკაზე, თუნდაც ეს გადაწყვეტილება პირდაპირ არ ეხებოდეს პოლიტიკურ საკითხებს. კერძოდ, ნებისმიერ შემთხვევაში საკონსტიტუციო სასამართლო გვევლინება ნეგატიურ კანონმდებლად და კანონმდებელი კი ქვეყანაში პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების განმსაზღვრელია. ანუ საკონსტიტუციო სასამართლო ირიბად ზემოქმედებს ქვეყანაში არსებული პოლიტიკის ძირითად მიმართულებებზე.

აღნიშნულის საფუძველზე შეიძლება დავასკვნათ, რომ სასამართლოს და პოლიტიკის გამიჯვნა, ერთი მხრივ, გულისხმობს, რომ თავად პოლიტიკა არცერთ შემთხვევაში არ უნდა ჩაერიოს სასამართლოს საქმიანობაში და მეორე მხრივ, სასამართლომ არ უნდა მიიღოს გადაწყვეტილებები პოლიტიკური შეხედულებებით. სწორედ ამ უკანასკნელი მიზნის მისაღწევად აშშ-ში ჩამოყალიბდა პრინციპი Judicial Self-Restraint, რომელიც უკმაყოფილებს მოსამართლეს, აკეთოს პოლიტიკა.⁸ ანუ არ შეიძლება სასამართლო გადაწყვეტილების მიღების დროს რაიმე პოლიტიკური მოტივით მოქმედებდეს.

ა.გ) დამოუკიდებლობა მასშედიისგან - საკონსტიტუციო სასამართლო თავისი ფუნქციიდან გამომდინარე, ყოველთვის საზოგადოების განსაკუთრებული ყურადღების ობიექტია. საზოგადოებას მუდმივად აინტერესებს, რა ხდება სასამართლოში და ეს ინტერესი მეტნაკლებად მწვავეა განსახილველი საქმის აქტუალობის შესაბამისად. სწორედ ამიტომ სასამართლოში მოქმედებს საჯაროობის პრინციპი, რომლის მიხედვითაც, საზოგადოებაში სასამართლოს მიმართ რწმენის განმტკიცებისათვის აუცილებელია, საზოგადოება ინფორმირებული იყოს სასამართლოში საქმეების მიმდინარეობისა და მიღებული გადაწყვეტილებების შესახებ. მიღებული გადაწყვეტილება საჯაროდ ცხადდება და ოფიციალურად ქვეყნდება, ამიტომ მისი გაცნობა ყველას შეუძლია. განსაკუთრებული ინტერესი, როგორც წესი, საქმის განხილვის ეტაპზე არის ხოლმე, როდესაც საქმე განსაკუთრებული აქტუალობით გამოირჩევა. სწორედ ასეთ შემთხვევებში ძალიან აქტიურია მედია და ხშირად ურთიერთობს სასამართლოსთან, რათა მიიღოს ხალხისთვის საინტერესო ინფორმაცია. ამ დროს სასამართლომ ძალიან დიდი სიფრთხილე უნდა გამოიჩინოს და დაიცვას ოქროს შუალედი საჯაროობასა და ინფორმაციის

⁸ ხუბუა გ., სამართლის თეორია, თბილისი, 2004, 106.

კონფიდენციალურობას შორის. აგრეთვე, აუცილებელია ინფორმაცია საზოგადოებას მიენოდოს ჩვეულებრივი, ადამიანისთვის გასაგები ენით.

სასამართლოს მიერ საზოგადოების ინფორმირების სხვადასხვა საშუალება არსებობს. ზოგიერთ სახელმწიფოში მოსამართლე ინდივიდუალურად არ აკეთებს განცხადებას და შექმნილია მოსამართლეთა სპეციალური ჯგუფი, ზოგჯერ კი საერთოდ არ ხდება ოფიციალური ინფორმირება და მხოლოდ სამეცნიერო კონფერენციებზე საუბრობენ მოსამართლეები განსახილველ საქმეებზე.⁹ დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში კი შემუშავებულია სპიკერ მოსამართლის ინსტიტუტი, რომლის ფუნქციაშიც შედის საზოგადოებისა და მასმედიის ინფორმირება სასამართლოში მიმდინარე საქმეებთან დაკავშირებით¹⁰.

როგორც ვხედავთ, საზოგადოებისა და მასმედიის ინტერესი ძალიან დიდია სასამართლოს მიმართ, სწორედ ამიტომ საკონსტიტუციო სასამართლო შეიძლება საზოგადოებრივი აზრის წნეხის ქვეშ მოექცეს და მოუწიოს არაპოპულარული გადაწყვეტილებების გამოტანა, თუმცა ის ვალდებულია ყოველგვარი საზოგადოებრივი აზრისა და მედიის ზეწოლისგან დამოუკიდებელი დარჩეს და გადაწყვეტილება მიიღოს კონსტიტუციის ნორმების მოთხოვნათა შესაბამისად.

ა.დ) მიღებული გადაწყვეტილების საბოლოოობა, როგორც დამოუკიდებლობის გარანტი - საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობაზე საუბარი შეუძლებელი იქნება, თუ ხელისუფლების სხვა ორგანოებს შეეძლებათ მიღებულ გადაწყვეტილებაზე რაიმე სახის ზემოქმედების მოხდენა. მიღებული გადაწყვეტილება სავალდებულო უნდა იყოს ყველა ორგანოსა და პირისათვის. ამასთან, იმ სახელმწიფოებში, სადაც საკონსტიტუციო სასამართლო ცალკე არ არსებობს, საკონსტიტუციო იუსტიციის ფუნქციით აღჭურვილ ორგანოს არ უნდა ჰყავდეს ზემდგომი ორგანო, სადაც გადაწყვეტილება გასაჩივრდება. უფრო მეტიც, ზოგიერთ ქვეყანაში, სადაც საკონსტიტუციო სასამართლო განსაკუთრებით ძლიერია, ის უფლებამოსილია კონსტიტუციის რომელიმე ნორმა სუპრაკონსტიტუციურად გამოაცხადოს, რაც იმას ნიშნავს, რომ

⁹ Grabenwarter, Separation of Powers and the Independence of Constitutional Courts and Equivalent Bodies, 2nd Congress of the World Conference on Constitutional Justice, Rio de Janeiro, 2011, 8.

¹⁰ იურიდიულ პროფესიათა ეთიკის საკითხები, სასწავლო მასალები, თბილისი, 2009, 125.

პარლამენტს ხმების 2/3-ის უმრავლესობითაც კი არ შეუძლია აღნიშნული ნორმის შეცვლა¹¹.

ა.ე) მატერიალური დამოუკიდებლობა - საკონსტიტუციო სასამართლო მხოლოდ მაშინ იქნება სხვა ორგანოებისგან დამოუკიდებელი, თუ მას ექნება მყარი ფინანსური გარანტიები. ამ შემთხვევაში საუბარია არა მოსამართლის გარანტიებზე, არამედ თვითონ სასამართლოს, როგორც ინსტიტუციის დამოუკიდებლობაზე. ამისათვის სახელმწიფომ საკონსტიტუციო სასამართლოს უნდა შეუქმნას მუშაობისთვის აუცილებელი პირობები და უზრუნველყოს სათანადო დაფინანსებით. ამასთან, ბიუჯეტიდან თანხის გამოყოფის დროს გათვალისწინებული უნდა იყოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პოზიცია.

ა.ვ) სასამართლოებთან დამოუკიდებელი ურთიერთობა - რიო დე ჟანეიროს საკონსტიტუციო იუსტიციის მეორე მსოფლიო კონგრესზე სასამართლოს დამოუკიდებლობის ერთ-ერთ ელემენტად ცალკე გამოიყო სხვა სასამართლოებთან დამოუკიდებელი და შეუზღუდავი ურთიერთობის შესაძლებლობა: აქ მოიზრება საერთაშორისო და სხვა ქვეყნების საკონსტიტუციო სასამართლოები. ორივე შემთხვევაში საკონსტიტუციო სასამართლოს აქვს შესაძლებლობა, გაეცნოს საერთაშორისო პრაქტიკას და აიმაღლოს კვალიფიკაცია.¹² ამ შესაძლებლობის შეზღუდვა კი ჩაითვლება საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობაში ჩარევად.

ბ) დამოუკიდებლობა ინდივიდუალურ დონეზე

სასამართლო ორგანოს ინსტიტუციურ დამოუკიდებლობას არანაირი აზრი არ ექნება, თუ ზემოქმედებისაგან დაცული არ იქნებიან თავად ის პირები, რომლებიც სასამართლოს სახელით გადაწყვეტილებებს იღებენ. შესაბამისად, ინდივიდუალურ დონეზე დამოუკიდებლობა სწორედ ცალკეული მოსამართლეების დამოუკიდებლობას გულისხმობს. მოსამართლე უშუალოდ არის ჩაბმული საქმის გადაწყვეტის პროცესში და წარმოადგენს მთლიანი სასამართლო სისტემის სახეს, ამიტომ, აუცილებელია, მაქსიმალურად უზრუნველყოფილი იყოს მისი დამოუკიდებლობა და მიუყვარდობებლობა.

¹¹ Grabenwarter, Separation of Powers and the Independence of Constitutional Courts and Equivalent Bodies, 2nd Congress of the World Conference on Constitutional Justice, Rio de Janeiro, 2011, 5.

¹² იქვე, 9.

ბ.ა) მოსამართლის თანამდებობაზე განწესება - მოსამართლის დამოუკიდებლობისთვის დიდი მნიშვნელობა ენიჭება, თუ ვისგან იღებს იგი ლეგიტიმაციას. ბუნებრივია, დამოუკიდებლობა ყველაზე მაღალი ხარისხით მიღწეული იქნებოდა მაშინ, როდესაც საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრი მანდატს უშუალოდ ხალხისგან მიიღებდა, მაგრამ არჩევნები ავტომატურად ასოცირდება პოლიტიკასთან, სასამართლო კი, როგორც აღვნიშნეთ, მკვეთრად უნდა ემიჯნებოდეს მას. ამ ფონზე ყველაზე სწორი მიდგომაა, რომ საკონსტიტუციო სასამართლო დაკომპლექტდეს მაქსიმალურად მრავალფეროვანი წყაროს მიერ.¹³ მოსამართლეთა საყოველთაო ქარტიის მიხედვით, მოსამართლის შერჩევა და თანამდებობაზე დანიშვნა უნდა ხორციელდებოდეს ობიექტური და გამჭვირვალე კრიტერიუმების მიხედვით და სწორი პროფესიული კვალიფიკაციის საფუძველზე.¹⁴ საკონსტიტუციო სასამართლო უნდა დაკომპლექტდეს მაქსიმალურად სხვადასხვა ორგანოს წარმომადგენლობისგან შექმნილი ჯგუფის მიერ ღია და გამჭვირვალე პროცედურის საფუძველზე, ობიექტური კრიტერიუმების გათვალისწინებით.

დღეს მსოფლიოში, ძირითადად, საკონსტიტუციო სასამართლოების ფორმირების სამი წესი მოქმედებს: 1) საკონსტიტუციო სასამართლოს ფორმირებაში ხელისუფლების სამივე შტო მონაწილეობს; 2) საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრებს ნიშნავს ან ირჩევს მხოლოდ საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების უმაღლესი ორგანოები; 3) საკონსტიტუციო სასამართლოს ფორმირების შესახებ მხოლოდ პარლამენტი ან სახელმწიფო მეთაური იღებს საბოლოო განწყვეტილებას.¹⁵

ბ.ბ) თანამდებობრივი უსაფრთხოება - მოსამართლის დამოუკიდებლობის აუცილებელი წინაპირობაა, მას ჰქონდეს თანამდებობაზე ყოფნის გარანტიები. საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრი მხოლოდ მაშინ იქნება მიუკერძოებელი, თუ ეცოდინება, რომ ნებისმიერი გადაწყვეტილების გამოტანის შემთხვევაში ობიექტურად მისი თანამდებობა საფრთხის ქვეშ არ დადგება. მოსამართლეთა საყოველთაო ქარტიის მე-8 მუხლის თანახმად, არ შეიძლება მოსამართლის გადაყვანა, მისი სამოსამართლო საქმიანობის შეჩერება, ან მისი თანამდებობიდან გათავისუფლება, თუ ეს არ არის განპირობე-

¹³ იქვე, 7.

¹⁴ მოსამართლეთა საყოველთაო ქარტიის მე-9 მუხლი.

¹⁵ მელქაძე ო., კონსტიტუციონალიზმი, თბილისი, 2006, 384.

ბული კანონით და შესაბამისი დისციპლინური პროცედურის დაცვით მიღებული გადაწყვეტილებით. ამასთან, მნიშვნელოვანია, რომ მოსამართლეთა თანამდებობაზე განწესება ხანგრძლივი ვადით ხდებოდა.¹⁶ აღნიშნულიდან გამომდინარე, მოსამართლეთა თანამდებობრივი უსაფრთხოება გულისხმობს, რომ იგი თანამდებობაზე ხანგრძლივი ვადით ინიშნებოდა და მისი თანამდებობიდან გათავისუფლება შეუძლებოდა მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში, დისციპლინური პასუხისმგებლობის გზით.¹⁷ აშშ-ში ეს სასამართლო სისტემის დამოუკიდებლობის თორმეტ ძირითად პრინციპთაგან ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანესად მიიჩნევა¹⁸.

ბ.გ) იმუნიტეტი - მოსამართლე თავს ხელისუფლებისგან დამოუკიდებლად იგრძნობს, თუ ის საკანონმდებლო დონეზე დაცული იქნება მის წინააღმდეგ სისხლისსამართლებრივი საქმის წარმოებისგან. სწორედ ამიტომ თანამდებობაზე ყოფნის პერიოდში საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრი უნდა სარგებლობდეს იმუნიტეტით.¹⁹ საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრი, აგრეთვე, დაცული უნდა იყოს მის წინააღმდეგ სამოქალაქო საჩივრებისგანაც.²⁰

ბ.დ) დამოუკიდებლობა წინასწარ შექმნილი აზრისგან - მოსამართლე გადაწყვეტილებას იღებს საქმის ყოველმხრივი გამოკვლევის შედეგად საკუთარი რწმენით. შესაბამისად, ნებისმიერი წინასწარ შექმნილი აზრი ხელს შეუშლის მოსამართლის წინაგანი რწმენის ობიექტურად ჩამოყალიბებას. ბანგალორის პრინციპები ითხოვს მოსამართლისგან ისეთ მოქცევას, რომელიც მაქსიმალურად შეამცირებს მომავალში აცილების საფუძვლებს²¹.

ბ.ე) დამოუკიდებლობა საზოგადოებრივი აზრისგან - საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლე კარგად უნდა აცნობიერებდეს, თუ რაოდენ დიდი პასუხისმგებლობის მატარე-

¹⁶ მოსამართლეთა საყოველთაო ქარტიის მე-8 მუხლი.

¹⁷ Prakash S., Smith S. D., How to Remove a Federal Judge, The Yale Law Journal, Vol. 116, 2006, 72.

¹⁸ კონსტიტუციური სამართალი, ა. დემეტრაშვილის რედაქტორობით, თბილისი, 2005, 489

¹⁹ ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭოს (CCJE) დასკვნა №3(2002) „ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის საყურადღებოდ მოსამართლეთა პროფესიული ქცევის მარეგულირებელი პრინციპებისა და წესების, კერძოდ, ეთიკის ნორმების, თანამდებობასთან შეუფერებელი ქცევისა და მიუკერძოებლობის შესახებ“, პუნქტი 52.

²⁰ გაეროს სასამართლოს დამოუკიდებლობის ძირითადი პრინციპების მე-16 პუნქტი.

²¹ სამოსამართლო ქცევის ბანგალორის პრინციპების 2.3-ე პუნქტი.

ბელია. მას ხშირად მოუწევს ისეთი გადაწყვეტილების მიღება, რომელიც არ იქნება პოპულარული საზოგადოების თვალში, თუმცა მოსამართლემ უნდა შეძლოს და შეინარჩუნოს საზოგადოებრივი აზრისგან დამოუკიდებლობა.

ბ.ვ) დამოუკიდებლობა კოლეგებისგან - მოსამართლის ინდივიდუალური დამოუკიდებლობის აუცილებელი წინაპირობაა დამოუკიდებლობა თავად სასამართლო სისტემის შიგნით. მოსამართლე გადაწყვეტილებას უნდა იღებდეს მხოლოდ საკუთარი რწმენით და არ ექცეოდეს სხვა მოსამართლეთა ზეგავლენის ქვეშ. ამისათვის, ერთი მხრივ, ყველა მოსამართლემ თავი უნდა შეიკავოს კოლეგიის გაკრიტიკებისგან²² და მეორე მხრივ, ნებისმიერ შემთხვევაში მოსამართლეს უნდა ჰქონდეს გადაწყვეტილების გამოტანისას საკუთარი პოზიციის წერილობით დაფიქსირების შესაძლებლობა, იქნება ეს გადაწყვეტილების თანმხედრი თუ მისგან განსხვავებული აზრი. მოსამართლეთა საყოველთაო ქარტია ხაზგასმით მიუთითებს, რომ მოსამართლე დამოუკიდებელი უნდა იყოს სხვა მოსამართლეებისა და სასამართლო ხელისუფლების ადმინისტრაციისგან²³.

ბ.ზ) მოსამართლესთან კონტაქტის შეზღუდვა, როგორც დამოუკიდებლობის გარანტი - მოსამართლის დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობისათვის აუცილებელ წინაპირობას წარმოადგენს, რომ ის დაცული იყოს მხარეებისა და სხვა დაინტერესებული პირების ყოველგვარი ზედმეტი კონტაქტისაგან.²⁴ მოსამართლის დაცვის მიზნით, მიზანშეწონილია, წინასწარ განსაზღვრული იყოს თუ რა სახის კონტაქტი დაიშვება მასთან და არასასურველი კონტაქტის შემთხვევაში დაწესდეს სათანადო სანქციები.

ბ.თ) სოციალური გარანტიები - იმისათვის, რომ სასამართლო სისტემა არ იყოს კორუმპირებული, აუცილებელია, მოსამართლის თანამდებობა სათანადოდ იყოს დაფასებული მატერიალური გარანტიების კუთხით. საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლეს უნდა ჰქონდეს არა მხოლოდ მაღალი ანაზღაურება, არამედ მას სხვა მყარი სოციალური შეღავათებიც უნდა გააჩნდეს, რომ არ გახდეს სხვა პირებზე რაიმე

²² იურიდიულ პროფესიათა ეთიკის საკითხები, სასწავლო მასალები, თბილისი, 2009, 111.

²³ მოსამართლეთა საყოველთაო ქარტიის მე-2 მუხლი.

²⁴ იურიდიულ პროფესიათა ეთიკის საკითხები, სასწავლო მასალები, თბილისი, 2009, 113.

სახით დამოკიდებული და საბოლოოდ ამან კითხვის ნიშნის ქვეშ არ დააყენოს გადანყვეტილების მიუყერძოებლობა²⁵.

2. საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობის გარანტიები ქართული კანონმდებლობის მიხედვით

როგორც დავინახეთ, საერთაშორისო სტანდარტები ითვალისწინებს საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობის ძალიან მყარ გარანტიებს როგორც ინსტიტუციურ, ისე ინდივიდუალურ დონეზე. განხილულის ფონზე ძალზე საინტერესოა, როგორი მოცემულობაა ამ საკითხთან დაკავშირებით ქართულ რეალობაში და რამდენად უზრუნველყოფილია საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობა. სრული სურათის შესაქმენლად, მიზანშეწონილია, პუნქტობრივად განვიხილოთ თითოეული სტანდარტი. ამ შემთხვევაშიც ცალ-ცალკე ვიმსჯელებთ ინსტიტუციურ და ინდივიდუალურ დამოუკიდებლობაზე.

ა) დამოუკიდებლობა ინსტიტუციურ დონეზე

ა.ა) დამოუკიდებლობა ხელისუფლების ორგანოებისგან - საქართველოს კონსტიტუციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, სახელმწიფო ხელისუფლება ხორციელდება ხელისუფლების დანაწილების პრინციპზე დაყრდნობით. ეს პრინციპი, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, თავისთავად გულისხმობს ხელისუფლების სხვადასხვა შტოების ურთიერთდამოუკიდებლობას და შესაბამისად, სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობას აღმასრულებელი და საკანონმდებლო შტოებისგან. სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობის სიმბოლური გამოხატულებაა კონსტიტუციაში ცალკე მეხუთე თავის არსებობაც, რომელშიც საკონსტიტუციო კონტროლი სასამართლო ხელისუფლების განხორციელების ერთ-ერთ ფორმად არის დასახელებული.²⁶ სასამართლოს დამოუკიდებლობის ზოგად ნორმას წარმოადგენს კონსტიტუციის 82-ე მუხლის მე-3 პუნქტი, ხოლო კონკრეტულად საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობას ეხება „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-2 მუხლი, რომლის მიხედვითაც საკონსტი-

²⁵ მოსამართლეთა ევროპული ქარტიის მე-6 პუნქტი.

²⁶ საქართველოს კონსტიტუციის 82-ე მუხლის პირველი პუნქტი.

ტუციო სასამართლო საქმიანობას ახორციელებს დამოუკიდებლობის საწყისებზე. აღნიშნულიდან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს ხელისუფლების სხვა ორგანოებისგან დამოუკიდებლობა საქართველოში უზრუნველყოფილია.

ა.ბ) დამოუკიდებლობა პოლიტიკისა და მასმედიისგან - ქართული კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს საკონსტიტუციო სასამართლოს პოლიტიკისა და მასმედიის ზეგავლენისაგან დაცვის კონკრეტულ დანაწესებს. თუმცა ზემოთ აღნიშნული ზოგადი ნორმები, რომლებიც უზრუნველყოფს საკონსტიტუციო სასამართლოს ინსტიტუციურ დამოუკიდებლობას, არის აბსტრაქტული და თავისუფლად შეიძლება გამოყენებულ იქნას ნებისმიერი სახის ზეგავლენისგან დასაცავად.

ა.გ) მიღებული გადაწყვეტილების საბოლოობა, როგორც დამოუკიდებლობის გარანტი - ამ საკითხთან მიმართებით, საკმაოდ დეტალური მონესრიგებაა ქართულ კანონმდებლობაში. კონსტიტუციის 89-ე მუხლის მე-2 პუნქტში ცალსახადაა აღნიშნული, რომ საკონსტიტუციო სამართლოს გადაწყვეტილება საბოლოოა და მისი გამოქვეყნებისთანავე ძალას კარგავს ნებისმიერი არაკონსტიტუციურად ცნობილი აქტი. ორგანული კანონი კიდევ უფრო სიღრმეში მიდის და განამტკიცებს სასამართლოს გადაწყვეტილების საბოლოობას, რამდენადაც კრძალავს არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმის შინაარსობრივად მსგავსი ახალი ნორმის მიღებას²⁷.

ა.დ) მატერიალური დამოუკიდებლობა - საკონსტიტუციო სასამართლოს მატერიალურ გარანტიებს არ ითვალისწინებს საქართველოს კონსტიტუცია, თუმცა ორგანული კანონი საკმაოდ დეტალურად აწესრიგებს ამ საკითხს. ორგანული კანონის მე-3 მუხლის მე-2 პუნქტის მიხედვით, სავალდებულოა საკონსტიტუციო სასამართლოს დაფინანსება იმ ოდენობით, რაც უზრუნველყოფს მისი ფუნქციების შესრულებას და მოსამართლის დამოუკიდებლობას. ეს ზოგადი სახის ჩანაწერი შინაარსობრივად ძალიან ბევრის მომცველია, რადგან აქცენტს აკეთებს ორ უმთავრეს საკითხზე - სასამართლოს ფუნქციების განხორციელებასა და ამის დამოუკიდებლად გაკეთებაზე. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ მატერიალურ გარანტიებს კიდევ უფრო მყარს და სტაბილურს ქმნის ამავე ნორმის დანაწესი, რომლის მიხედვითაც ბიჯეტიდან საკონსტიტუ-

²⁷ „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 25-ე მუხლის მე-4 პუნქტი.

ციო სასამართლოსთვის დაფინანსების შემცირება დასაშვებია მხოლოდ მისი თანხმობით.

როგორც ვხედავთ, ინსტიტუციურ დონეზე საქართველოში საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობა საკმაოდ მყარად არის უზრუნველყოფილი. მართალია, კანონმდებლობაში პირდაპირ განერილი არაა საერთაშორისო სტანდარტების კიდევ ერთი მოთხოვნა, რაც გულისხმობს სხვა სასამართლოებთან დამოუკიდებლად ურთიერთობას, თუმცა პრაქტიკაში საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს სხვა სასამართლოებთან ურთიერთობის პრობლემა ნამდვილად არ აქვს. ამის ყველაზე კარგი დასტური 2011 წლის 16-17 იანვარს რიო დე ჟანეიროში გამართულ საკონსტიტუციო იუსტიციის მეორე მსოფლიო კონგრესზე საქართველოს წარმომადგენლობის მიერ ჩვენს ქვეყანაში არსებული მდგომარეობის შესახებ დადებითი მოხსენების გაკეთება გახლდათ²⁸.

ბ) დამოუკიდებლობა ინდივიდუალურ დონეზე

თავიდანვე უნდა აღინიშნოს, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრის ინდივიდუალური დამოუკიდებლობა საკმაოდ კარგად არის დაცული საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობით. ზოგადად, მოსამართლის დამოუკიდებლობაზე საუბრობს კონსტიტუციის 84-ე მუხლის პირველი პუნქტი, ხოლო ორგანული კანონის მე-4 მუხლის პირველი პუნქტი უკვე უშუალოდ საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლის დამოუკიდებლობის გარანტიებს განამტკიცებს. რაც შეეხება ცალკეულ სტანდარტებს, თითოეული ზემოთაღნიშნული დამოუკიდებლობის გარანტია განხილული იქნება ცალკე, პუნქტობრივად.

ბ.ა) მოსამართლის თანამდებობაზე განწესება - საქართველოში საკონსტიტუციო სასამართლო შედგება 9 წევრისაგან, რომელთაგანაც სამ წევრს ნიშნავს პრეზიდენტი, სამს ირჩევს პარლამენტი და დარჩენილ სამს ნიშნავს უზენაესი სასამართლო.²⁹ როგორც ვხედავთ, დაკომპლექტებაში თანაბრად მონაწილეობს ხელისუფლების სამივე შტოს წარმომადგენელი, რაც გამორიცხავს საკონსტიტუციო სასამართლოს ხელისუფლების რომელიმე შტოსადმი განსაკუთრებულ მიკერძოებასა და დამოკიდებულებას.

²⁸ იხ., The Guarantees of the Independence of the Constitutional Court, 2nd Congress of the World Conference on Constitutional Justice, Rio de Janeiro, 2011.

²⁹ საქართველოს კონსტიტუციის 88-ე მუხლის მე-2 პუნქტი.

ბ.ბ) თანამდებობრივი უსაფრთხოება - უსაფრთხოების ზოგად დანაწესს შეიცავს საქართველოს კონსტიტუცია, რომლის მიხედვითაც, მოსამართლის ჩამოცილება საქმის განხილვისგან, თანამდებობიდან ვადამდე გათავისუფლება ან სხვა თანამდებობაზე გადაყვანა დაიშვება მხოლოდ კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში.³⁰ ორგანულ კანონში კი *numerus clausus*-ის პრინციპით ჩამოთვლილია საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრის ვადამდე გათავისუფლების საფუძვლები³¹.

ბ.გ) იმუნიტეტი - საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრს საქართველოს კონსტიტუცია საკმაოდ მყარი იმუნიტეტით იცავს სისხლისსამართლებრივი დევნისა და საქმის წარმოებისგან,³² რომლის მიხედვითაც საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრი ხელშეუხებელია და მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევაში, დანაშაულის ფაქტზე წასწრებისას შესაძლებელია მისი დაკავება. ამ ვითარებაშიც ბოლომდე არის უზრუნველყოფილი საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობა და საბოლოო სიტყვას ამბობს თავად საკონსტიტუციო სასამართლო, რომელიც წყვეტს, მისცეს თუ არა საგამოძიებო ორგანოებს თანხმობა საკონსტიტუციო სამსართლოს წევრის დაკავებაზე³³.

ბ.დ) დამოუკიდებლობა წინასწარ შექმნილი აზრისგან - წინასწარ შექმნილი აზრისგან დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფის გარანტია აცილებათ. ამ საკითხს ითვალისწინებს ორგანული კანონის 46-ე მუხლი, რომელიც საუბრობს აცილებისა და თვითგანრიდების წინაპირობებსა და პროცედურაზე.

ბ.ე) დამოუკიდებლობა საზოგადოებრივი აზრისგან - ეს მექანიზმი კანონმდებლობაში განცალკევებით არ არის მოწესრიგებული, თუმცა, უნდა ითქვას, რომ მოსამართლის პირადი დამოუკიდებლობის და ყოველგვარი ჩარევისგან დაცვის მოთხოვნა, ავტომატურად ნიშნავს საზოგადოებრივი აზრისგან დამოუკიდებლობასაც. თუმცა ამ შემთხვევაში ეს უფრო მეტად თავად მოსამართლის პიროვნებაზეა დამოკიდებული, რომელმაც საზოგადოებრივ აზრს არ უნდა მისცეს

³⁰ იქვე, 84-ე მუხლის მე-2 პუნქტი.

³¹ „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-16 მუხლის პირველი პუნქტი.

³² საქართველოს კონსტიტუციის 88-ე მუხლის მე-5 პუნქტი.

³³ „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-15 მუხლის პირველი პუნქტი.

საკუთარ შინაგან რწმენაზე არაობიექტურად ზემოქმედების მოხდენის შესაძლებლობა.

ბ.ვ) დამოუკიდებლობა კოლეგებისგან - კოლეგებისგან დამოუკიდებლობაც ზოგადი ნორმის ფარგლებში უნდა მოვიანოთ, რამდენადაც ასეთი კონკრეტული დანაწესი არ გვხვდება ქართულ სამართლებრივ სივრცეში. თუმცა ორგანულ კანონში საკმაოდ დეტალურად არის საუბარი მოსამართლის განსხვავებული და თანმხვედრი აზრის დაფიქსირების შესაძლებლობაზე,³⁴ რაც, თავის მხრივ, იმას ნიშნავს, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლე გადაწყვეტილებას იღებს დამოუკიდებლად და არ გახლავთ შებოჭილი უმრავლესობის აზრით.

ბ.ზ) მოსამართლესთან კონტაქტის შეზღუდვა, როგორც დამოუკიდებლობის გარანტი - უნდა ითქვას, რომ საერთაშორისო სტანდარტების ეს მოთხოვნა საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლესთან მიმართებით სათანადოდ არ არის საქართველოში უზრუნველყოფილი. მართალია, კონსტიტუციის 84-ე მუხლის პირველი პუნქტისა და ორგანული კანონის მე-4 მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად, საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრისათვის საქმიანობაში ნებისმიერი სახით ხელის შეშლა ისჯება კანონით, მაგრამ ქვეყანაში, სადაც ნათესაობის, ახლობლობის, მოსყიდვის ინსტიტუტს დიდი ხნის განმავლობაში მყარად ჰქონდა ფესვები გადგმული, ასეთი ზოგადი ნორმა საკამარისი არ არის. სწორედ ამის გათვალისწინებით, 2007 წლის 11 ივლისს მიღებულ იქნა საქართველოს კანონი „საერთო სასამართლოების მოსამართლეებთან კომუნიკაციის წესის შესახებ“, თუმცა ეს კანონი მხოლოდ საერთო სასამართლოების მოსამართლეებზე ვრცელდება და საკონსტიტუციო სასამართლოს წინაშე მდგარ პრობლემას არ წყვეტს.

ბ.თ) სოციალური გარანტიები - აღსანიშნავია, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს შექმნის პირველივე დღეებიდან საკმაოდ მყარი სოციალური გარანტიები მოქმედებდა საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრების მიმართ. ზოგადი ნორმები მოცემულია ორგანულ კანონში, რომელიც ითხოვს, რომ სახელმწიფომ საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლეს უნდა შეუქმნას მოღვაწეობისა და ცხოვრების ღირსეული პირობები.³⁵ სოციალური გარანტიები დეტალურად განერილია სპეციალურ კანონში „საქართველოს საკონსტი-

³⁴ იქვე, 47-ე მუხლი.

³⁵ იქვე, მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტი.

ტუციო სასამართლოს წევრთა სოციალური დაცვის გარანტიების შესახებ“. ასეთი სპეციალური კანონის არსებობა უკვე მრავლისმეტყველია და ნათლად წარმოაჩენს, რომ სახელმწიფო საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლეებს მყარ სოციალურ გარანტიებს უქმნის. ასევე, უნდა აღინიშნოს კანონი „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრთა შრომის ანაზღაურების შესახებ“, რომლის მიხედვითაც საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლეებს საკმაოდ მაღალი ანაზღაურება ენიშნებათ.

დასკვნა

როგორც სტატიამ დაგვანახა საქართველოს კანონმდებლობა ითვალისწინებს თითქმის ყველა საერთაშორისო მოთხოვნას საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობის უზრუნველსაყოფად. რეალურად, დღევანდელი მოცემულობით საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობა მართლაც სათანადოდაა უზრუნველყოფილი, თუმცა, მიუხედავად ამისა, შეიძლება ვისაუბროთ რამდენიმე მექანიზმის შემოღებაზე, რომელიც კიდევ უფრო მეტად დამოუკიდებელს გახდის საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს:

1. ერთი მხრივ, მნივნელოვანია, რომ სასამართლომ დამოუკიდებლობა შეინარჩუნოს საზოგადოებრივი აზრისგან, თუმცა, მეორე მხრივ, აუცილებელია დაცულ იქნას საჯაროობის პრინციპი და მოხდეს ხალხის ინფორმირება მიმდინარე საქმეებთან დაკავშირებით. ამისათვის კი კონფიდენციალობასა და საჯაროობას შორის ლოგიკური ზღვრის დასაჭერად, გამართლებული იქნება სპიკერ მოსამართლის მსგავსი ინსტიტუტის ამოქმედება საკონსტიტუციო სასამართლოში, რომელიც უკვე წარმატებით მოქმედებს საერთო სასამართლოების სისტემაში;

2. როგორც განხილვამ აჩვენა, მოსამართლის დამოუკიდებლობის ერთ-ერთი გარანტიაა - იყოს დაცული არასასურველი კონტაქტისგან. ქართველი ხალხის სამართლებრივი კულტურისა და შეგნების გათვალისწინებით, აუცილებელი გახდა „საერთო სასამართლოს მოსამართლეებთან კომუნიკაციის წესის შესახებ“ კანონის მიღება. სასურველია, მსგავსი ტიპის ნორმატიული აქტი, თუნდაც საკონსტიტუციო სასამართლოს შიდა აქტის სახით, ამოქმედდეს საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრებთან მიმართებითაც, რათა უფრო მეტად

იყვნენ დაცულნი ნებისმიერი სახის არასასურველი კონტაქტისგან საქმის განხილვასთან დაკავშირებით;

3. საკონსტიტუციო სასამართლოს დამოუკიდებლობაზე საუბრისას განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა თავად მოსამართლის დამოუკიდებლობას, რაშიც, თავის მხრივ, ძალინ დიდი მნიშვნელობა აქვს თავად მოსამართლის მხრიდან დამოუკიდებლობის შინაგან აღქმას. აუცილებელია, ყველა მოსამართლეს გათავისებული ჰქონდეს, რომ ის ყოველგვარი ზემოქედებისგან დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი უნდა იყოს. მოსამართლის შინაგანი დამოუკიდებლობის თვალსაზრისით ძალიან დადებითი როლი შეასრულა სამოსამართლო ეტიკის წესებმა, რომელიც მოქმედებს მხოლოდ საერთო სასამართლოს მოსამართლეთა მიმართ. მიზანშეწონილია, მსგავსი ეთიკური ნორმები არსებობდეს საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრებთან მიმართებითაც. ამასთან, აუცილებლად არ მიმაჩნია ცალკე ეთიკის წესების შექმნა. სრულიად საკმარისი იქნება არსებული ეთიკის წესები გავრცელდეს საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლეებზეც.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შეიძლება დავასკვნათ, რომ საქართველოში საკონსტიტუციო სამართლოს დამოუკიდებლობა საკმაოდ მყარად არის უზრუნველყოფილი და ის შეესატყვისება საერთაშორისო სტანდარტების მოთხოვნებს. თუმცა, ისიც უნდა შევნიშნოთ, რომ დამოუკიდებლობის მხრივ უფრო მეტად დახვეწილია კანონმდებლობა საერთო სასამართლოებთან მიმართებით. ამიტომ, მიზანშეწონილია, მოხდეს დასკვნაში დაფიქსირებული რეკომენდაციების გათვალისწინება და საკონსტიტუციო სამართლოს დამოუკიდებლობის კიდევ უფრო მეტი გარანტიების შექმნა.